

*протоієрей Юрій МИЦИК,
І. Ю. ТАРАСЕНКО*

З джерел до історії Свято-Михайлівського Видубицького монастиря початку XVIII ст.

Свято-Михайлівський Видубицький монастир Києві належить до числа найдревніших і найзнаменитіших православних монастирів на території України. Заснований ще у 70-х рр. XI ст. київським князем Всеволодом Ярославичем він швидко став одним з найбільших центрів православної духовності і культури. Не випадково тут творив ігумен Сильвестр – автор другої редакції «Повесті временних літ». Чимало випробувань випало на долю монастиря і в давні часи, був об'єктом нападів ординців у XIII ст., він занепадає, до того ж на початку XVII ст. ним заволоділи уніати. Відродження монастиря почалося з 1637 р., коли він був повернений православним і ним заопікувався сам київський митрополит св. Петро Могила, а з початком Національно-визвольної війни у 1648 р. до нього стали переходити деякі маєтності католицьких монастирів, гетьмани України постійно помагають йому. Після падіння Гетьманщини монастир знову переживає нелегкі часи, але знову відроджується як Фенікс із попелу. Жовтневий переворот, придушення Росією УНР і панування безбожної комуністичної влади призвели до тяжких наслідків. У 1921 р. обитель було ліквідовано, у 30-х рр. спалено її іконостаси, зруйновано цвинтар...Лише в часи незалежної України Свято-Михайлівський монастир розпочав нове життя, будучи переданим КПЦ Київського Патріархату.

Історія монастиря вивчена далеко не в повному обсязі. Це в першу чергу стосується гетьманських часів, бо в Російській імперії і ССРСР замовчували українські державницькі традиції, а в ССРСР до того ж по суті забороняли вивчати історію Церкви.

Щоб ліквідувати цю «білу пляму» відділ пам'яток княжої та козацької доби Інституту української археографії та джерелознавства НАН України розпочав дослідження теми «Джерела до історії Православної Церкви в Україні XVI – XVII ст.». Серед пам'яток, які планується вивчити і опублікувати, знаходиться і копійна книга («книга-архів») Свято-Михайлівського Видубицького монастиря XVI – XVIII ст. (1). Ця книга подібна до вже виданої копіяної книги Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря (2) та деяких інших, але відміну від останньої неупорядкована, складається з десятка зв'язок документів – фасцикулів (всього близько 400

аркушів), несистематизованих за хронологію та географією, як це звичайно робилось в копійних книгах. Дослідження цих документів тільки починається. Але вже видно, що монастир мав маєтності на Корсунщині, Мозирщині, Чернігівщині... Документи, що стосуються корсунських маєтностей, вже опрацьовані і подані нами до друку, а ті, що стосуються Мозирщини знаходяться у процесі опрацювання. Тут пропонуються документи, що стосуються Чернігівщини.

Відповідний фасцикул завершує копійну книгу (аркуші 393 – 398), написаний каліграфічним почерком однією рукою не пізніше середини XVIII ст. Тут містяться 10 документів 1715 – 1716 рр. (договір 1716 р. нами не публікується, бо він майже тотожний документу 1715 р. (№ 1): гетьманські універсали і листи (один універсал і два листи Івана Скоропадського, гетьмана у 1708 – 1722 рр.), лист генерального писаря у 1709 – 1725 рр. Семена Савича, бобровицького сотника у 1714 – 1725 рр. Костянтина Василевича (Косташа), договір монастиря щодо горілчаної оренди, три купчі. Згадуються й документи переяславського полковника у 1708 – 1715 рр. Стефана Томари і гоголівського сотника у 1700 р. Василя Потулинського (Потулицького). Всі вони стосуються монастирської маєтності монастиря, яка тоді знаходилась на території Київського полку: село Ярославка (нині в Бобровицькому районі Чернігівської обл.). Згадуються й сусідні містечка й села: Бобровиця (нині – райцентр Чернігівської обл.), Озеряни, Стара Басань (нині – села Бобровицького району). Листи були адресовані о. Лаврентію Горці, ігумену монастиря у 1713-1719 рр. і дозволяють поглибити наші знання про його роль на цій посаді. Значимо, що Горка був вихованцем Києво-Могилянської Академії та її викладачем, визначним поетом, драматургом, перекладачем і філософом, другом Феофана Прокоповича, Якова Марковича, Гавриїла Бужинського, Гедеона Вишневського, Феофілакта Лопатинського та інших релігійних та культурних діячів України кінця XVII – першої половини XVIII ст., єпископом Астраханським й Терським (1723 – 1727), Великоустюзьким і Тотемьким (1727 – 1731), Рязанським (1731 – 1733), В'ятським і Великопермським (1733 – 1737). Купчі простих козаків і священника проливають світло на господарське життя монастиря, зокрема зайвий раз заперечують стереотип про здирицтво монастирів, які нібито незаконно збагачувались, до того ж є важливим джерелом з історичної географії, бо фіксують місцеву часом забуту топоніміку. Слід відзначити, що листи гетьмана, генерального писаря й сотника старшини до о. Лаврентія Горки засвідчують той факт, що

монастир сам ставав інколи об'єктом посягань з боку старшини, зокрема київського полковника у 1712 – 1742 рр. Антона Танського, за яким тяглося багато скандальних справ. Договір монастиря з євреєм Леськом щодо горілчаної оренди цікавий уже тим, що укладався з юдеєм (ще один факт, який суперечить міфу про антисемітизм українців і церковних ієрархів). Цим не вичерпується значення наведених документів. Досить сказати, що документи козацької старшини цінні вже тому, що дозволяють поповнити «Український Дипломатарій XVI-XVIII ст.».

Таким чином, документи, які наводяться нижче, є цінним історичним джерелом і проливають світло на життєдіяльність монастиря на початку XVIII ст. і його ігумена о. Лаврентія Горки. Публікація даних джерел, яка нині пропонується, сподіваємося буде корисною не тільки науковцям, а й широкій читацькій масі, особливо тим, хто цікавиться історичним минулим Свято-Михайлівського Видубицького монастиря. Про правила видання документів XVI – XVIII ст. ми вже не раз писали, тут тільки скажемо, що ми спиралися на правила, розроблені Ярославом Дзирою (3). Відзначимо тільки, що копійст не завжди вирізняв літеру «й», подаючи її як «и». Ми зберегли цю особливість орфографії документів.

1) Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. – Інститут рукописів. – Ф. 160. – № 325.

2) Документальна спадщина Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря у Києві XVI – XVIII ст. – К., 2011.

3) Літопис Самовидця. – К., 1971. – С.40 – 42.

* * *

№ 1

1715, червня 30. – Київ. – Договір Свято-Михайлівського Видубицького монастиря із євреєм Леськом щодо горілчаної оренди в с. Ярославці.

«Аренда на шинк в Ярославці року Бжого тысяча сімсот пятнадцятого мсця июня дня 30.

Відомо чиним сим нашим писаннем, кому о том відати будет належало, тепер и в потомные часы, иж пустилисмо в аренду, Леску прозиваемому жидку, жителеви и подданому нашому літковскому выдубицкому шинк горілчаный, в селі нашом выдубицком, прозиваемом Ярославці, опроч кануну о Стой Покрові бываемого, а пиво в том же селі продавати собі на двор наш вымовляем. А проч едного кануну и опроч пива, пустилисмо в аренду шинк горілчаный, то ест горілку простую и аковитую и мед ему ж. Леску, в селі нашом продавати позволилисмо на еден рок (который зачинается от дня

нинішнього вишписаного и кончитися маєт того ж дня и мсца приидучого року) за певную суму, за сто талярей доброї монети. А отдаване сумы грошової так на дві часті розкладам: зараз при початку року при одобрінню сеї інтерцизы повинен мененьї арендар половину сумы, то єст золотих полтораєта отдати, а другу половину по Бгоявленіи днем перед всеидною мїєт до мнстра привезти и уиститися. Ту же докладаєм если бы (не дай Бже чого) мїла єму в чом або от козаков, або от наших подданных діятися кривда, або перешкода, повинни будєм для оборони давати єму помощи. Також варуєм жебы ніхто з подданных наших ярославских не важилєя на весїлле, чили на крестини, чили на иные значные учты на сторонї без відома єго, Лєска, арендара нашого, напитку брати. А он, Лєско, повинен будєт подданным нашим на значную их потребу дешєвше осмаком кварту, нежели иным людем продавать. А єжели бы кто з подданных наших важилєя потаємне в дому своем люб чужом напиток шинковать таким срогого караннєя не уйдєт и вину заплатит талярей дєсять до мнстра нашого выдубицкого, також и на єго, Лєска арендара, талярей дєсять. Тилко ж и то варуєм, абы в арендї напиток добрый слушною мїрою и цїною давано. Тое тєди все постановление наше для лучшей певности, и для лучшего данєя вїры при печати мнстрской велїлиємо єму на писмї подати.

Дїялося в мнстру нашом в Стом Михайловском Выдубицком киевском року мсца и дня вышписаного.

Иєромонах Лаврентий Горка, игумен мнстра Сто Михайловского Выдубицкого киевского зо всею в Хсті братиєю.

Иєромонах Гавриил, намїєник.

Монах Никодим, єконом.

Иєромонах Венедикт Полатный.

Июля 1 при одобрінню интєцизы дал зараз за погода пн Лєско арандар золотих полтораєта. При докончаню року знову отдал полтораєта золотих и так во всем уже известилєя».

(НБУ. – ІР. – №. – Арк. 393 – 393 об. – Копїя середини XVIII ст. Наприкінці документу намальованє коло, якє мало символїзувати мїєцє печатки, а також запис: «С подлинным сводил єромонах Иларион»)

№ 2

1716, липня 5 (червня 24). – Купча Павла Дубини.

Я, Павел Дубина, що прошлого року в Літках словїєсно приговорилєм, тоеж и тепєр доброволне писмом оутверждаю, иж гай муй отцєвский в Клину, єдучи до Шаповала будучий, єго млєсти отцу Лаврентию, игумену выдубицкому, и братиєи єго вїчними часы отдалєм и отдаю в замїну за конєя манастирского, и не маю ані я сам, ані теж кто з крєвных моих, близких и далеких, николи в гай

оний втручатися, под утратою всей худобы. А я, яко не уміючи писати, покладаю крт святыи + Павел Дубина.

Я, иереи Алексеи, устне прошоный от Павла Дубини подписа-
ния руки .

Я, Гаврило Иесифович, дяк ярославский, устне прошоный руку
подписал.

*(НБУ. – IP. – № . – Арк. 394 об. – Копія середини XVIII ст. Тексту передує заголовок зро-
блений на півуставом: «Карта на гай Дубинин в Клину, идучи до Шаповала, будучий в
заміну за коня монастирем выдуб[ицким] даный. Року 1716 мсца юня числа 24». На полях
зроблено запис: «С подлинног[о] сводил иеромонах Иларион»)*

№ 3

1716, липня 13 (2). –

Купча ярославського священника о. Олексія.

«Я, иерей Алексій, пресвитер ярославский, відомо чиню сим моим писаннем иж по смрти небощика Леска Тумка, одержалем был гай Тумков, в березі над річкою, низше млына Шаповалового зростаючий. Который гай Мария, жона Лескова Тумкова, добровол-
не отдала мні была на сорокоуст на поминание мужа свого, покой-
ника Леска Тумка, и заводила мене в гай оный з людми зацними, з Федором Гайдуком, наказним отаманом, и з Апанасом Долгополом, ктитором нашим, и з Микитою Химиченком, и з Андрієм Харчен-
ком, родним братом Лесковой Тумковой, и з Стефаном старшим сином небощика Леска Тумка; а поневаж такая вышла установа от преосвященного архипастира нашего, жебы сщеник имінии неру-
хомих не важился за дшу на поминание или яким иным способом собі отбирати, теды я, иерей Алексій, гаю вышписаного его млсти гсдну отцу Лаврентию Горці, игумену ншому видубицкому, яко пос-
сесорови Ярославки уступую и уступилем, и в вічну поссесию от-
далем, а на сорокоуст за небощика Леска Тумка гроши от рук того ж его млсти отца игумена взялием в мнстиру Видубицком киевском року и дня вышписаного.

Иерей Алексій Иесифович рукою власною.

*(НБУ. – IP. – № . – Арк. 393 об. – Копія середини XVIII ст. Тексту передує заголовок зро-
блений на півуставом: «Карта от отца Алексія, священника ярославского, на гай низше
млина Шаповалового понад берегом зростаючий. Року Бжого 1716 юля дня 2». Наприкін-
ці документу зроблено запис: «С подлинным сводил иеромонах Иларион»)*

№ 4

1716, липня 30 (19). – Купча Василя Реви.

Я, Василий Рева, старобасанский, чиню відомо в сем моем пи-
сании, иж дарую поле, нив три, на обител стую отцу Лаврентию,
игумену выдубицкому, из братиею его, а тое поле, лежащее в усти
Бобровици, и в сагу не буду от сего року интересоватися, ані з

крвних, дабы ни хто не важился як саги, так невя, упоминатися, на що и писание сие даю на себя. А за тее честный оц игумен велел ему пенкув (?) накопати. Я, Василий Рева, подписую, крст + святей кладу».

(НБУ. – ІР. – №. – Арк. 395. – Копія середини XVIII ст. Текст передує заголовок зроблений на півуставом: «Карта Василя Ревы на тры нивы в Басанцині и на сагу».)

№ 5

1716, липня 30(19). – Бобровиця. –

Лист бобровицького сотника Костянтина Василевича до Лаврентія Горки, ігумена Свято-Михайлівського Видубицького монастиря.

«Высоце в Бгу превелебный мсц отче игумен видубицкий. Мой велце премилостивый добродію.

Любо то не сподобилемся поклонитися превелебности вшой по желанию моем, будучи на тракті, а звлаща за тим вимираюся, и отправажалем архиерея Бжого, ясне в Бгу преосщенного его млсти архиепископа митрополита киевского, и за тое прошу превел[ебности] вшой о прощение на мене. слугу своего, бо гди ж мні ніхто не дал знат як проихали превел[ебность] ваша через містечко наше. При сем же доношу відати превел[ебности] вшой, иж будучи в мене староста озерански и я питался его, чи не можна бы травы где укусит, и он слугу моего завюл за траву с косарами моими, и я послал слугу своего до отца городничого ярославського, ознаймуючи где косит заведено и отц городничих, выехавши до косарів, и хотіл зогнат ис травы, и я, там же будучи совокупно с отцем городничих, міл розговор, иж я не сам казал там косит и не привлащаю до себе того грунту, и отц городничих, відечи, иж я не самоволием там стал косит и не казал зганят косаров, и я за тое прошу покорне прев[елебности] вшой, иж я не естем пудступцею монастиревы, але подлецаюся наинижшим и от сего часу не буду жадной перепони чинит, яко и не чинилем. А при сем застаю назавше превелебности вашей, моему премилостивому добродієви слуга наинижши, Константин Василевич, сотник бобровицьки. 3 Бобров[ици] июля 19 року 1716.

При сем же докладаю превел[ебности] вшой, иж пишет до мене отц городничий ярославский, и хочет сіно забрат, о що и повторе прошу превел[ебности] вшой вшего благословения, жебы того сіна не брано, а я за дознаную ласку, отримавши от превел[ебности] вшой, субмітуюся во всяких оказіях отслужовати, и прошу отписочки до отца городничого, если будет ваше благословение сторони сіна.

(НБУ. – ІР. – №. – Арк. 395-395 зв. – Копія середини XVIII ст. Текст передує заголовок зроблений півуставом: «До отца Лаврентия Горки писаны. Лист пна сотника бобровицького ексукузется, же почал косити коло Чорного кургана и друнтов тых собі не привлащает»)

№ 6

1716, вересня 13 (2). – Лист гетьмана Івана Скоропадського до Лаврентія Горки, ігумена Свято-Михайлівського Видубицького монастиря.

«Превелебный в Бзі мсці отче игумен мнстра Видубицкого. Мой велце ласкавый отче и приятелю.

Вичитавши мы з листа вашой превелебности жалобливое на пна Василя Танского донесене, же он на степу, до села Ярославки здавна належном, позволивши оною половину сотникови бобровицкому через свого старосту озерянского одвести казал, скосивши сіно, забрати, а особливе сам там же на пахатних полях ярославских самовластне и гвалтом наехавши, килкадесят коп збожа подданих монастирских жителей ярославских, же веліл взяти и запровадит оною до своей маетности, села Озерян; пишем наш до его довольно упоминателный лист, грозно приказуючи, иж бы он так тое забраное собою сіно и збоже до обывтели всеконечне возвратил, яко и вперед до тих полвов и степу найменшого не мів интересу, на якие мы для спокойнішого вперед того кгрунту уживаня, так уже и на подусідки козацкие в маетностях монастирских мешкаючи, наvertsаючи оних до обывтели вашой превел[ебности] в совершенное и цілое прислушание, иж бы также оні в кгвалтовних всяких нуждах подданим монастирским именно нуждах подданим монастирским именно в вистатченю подвою, в кормленю драгунов, и в выдачи на компанію місячного, и в прочих прилучающихся потребах чинили помощь, на прошение превелебности вашой велілісмо видати наш універсал, який до превелебности вшой тут же посилается, где и тое казалисмо обваровати, жебы козаки подданих монастирских, если бы який похотіл, удаляючис од посполитой тяглости, в козацтво, тиснутися жадною мірою не важилися приймати; взглядом зас гребелки на річці Смердлику найдуючойся, жебы обадва береги з хмизником там и нивам будучим до обывтели вшой превелебности в владіние ствердити, не можем тепер нашего на то видати універсалу, але перvei разві бы треба совершенно розвідать, если там з людзким яким не будет уквивженем и витиском, поневаж як разсудилисмо, вичитавши лист и покойного Томари, полковника переяславского, до вашой превелебности писанный, же он и господар будучи в своем полку, а не позволил превелебности вашой того хмизнику до обывтели в область принять, леч откладав на далшое о том разсмотрение. А що ваша превелебность просиш нас о увольнение всіх маетностей монастирских од станции подлуг монарших грамот и привилеов королевских, о яких в листі своем превелебность ваша наміна-

ещ, на тое виданных, теде сам превелебност ваша разсуди, если возможно в нинішное трудное время тому статися, ибо и ваша ж превелебность можеш тое добре відати, же тепер нічий, навіть и наши гетманские маетности, не сут од станции свободы.

Предлагаем и за тим молитвам превелебности вшой полекаемся.

Вшой превелебности зичливий приятел Иван Скоропадский, гетман Войска его црского пресвітлого влчества Запор[озкого].

Глухов, септевр(ия) 2 року 1716.

В Бгу превелебному его млсти отцу Лаврентию Кгорці, игуменови монастира стого Михайловского Выдубицкого киевского, моему велце ласкавому отцу и приятелеви, подати».

(НБУ. – IP. – № . – Арк. 396 – 396 зв. – Копія середини XVIII ст. Тексту передує заголовок зроблений півуставом: «Лист гетманский о степу и полях ярославских, що коло Чорного кургана, о подсуєдках, о мужиках, абы в козацтво не вписовалися. О гребелці, о нивках и хмизах за гребелкою и о уволенню от станций.» На полях запис того часу: «С подлиним сводил иеромонах Иларион»)

№ 7

1716, вересня 12 (2). – Глухів. –

**Лист гетьмана Івана Скоропадського
до київського полковника Антона Танського.**

«Мои ласкавий пне Танский.

З немалим жалем писал до нас превелебный его мл. оц. игумен мнстира Видубицкого, прекладаючи, что в. мсть, не знат з якої причини веліл, что чрез своего озеранского старосту сотникови бобровицкому степу до села Ярославки, маетности тоеиж обители Видубицкой належной около якогос Чорного кургана будучого, отвести половину, и позволилес ему оный скосити и сіно забрати казал, надто в. мст сам там же на ярославских полях пахатних оружейно и гвалтовне наехавши, самовластне велілесь кількадесят коп збожа людзкого того ж монастира подданных жителей ярославских же взяти и запровадит оное до своеи маетности Озеран, произносячи еще од себе и похвалки в смерт законников забивати, о чом хочай его превел[ебност] отц игумен до в. мсти писал и мунімента на той степ и поля для обявления ему посиал, просячи о поверненне того забраного сіна и збожа. а именно лист небощика Томари, полков[ника] переясл[авского], до сотника басанского з тим повелением писаный, чтоб его сотні обывателі, до якої и село Озеране, маетност в.мстина прислушает. жадного не иміли до тых полюв и степу вступу и інтересу; однак в мст нічого того возвратити не похотіл. Прето мы не помалу тому мусимо удивлятися, од колы б в. мсти такая зухвалост и самоволне уростало, яке тепер в. мст од себе являєш, же не доволствуючися

тими грунтами, яких и первый державца села Озеран спокойне заживал, чужие еще собі привлащаш добра, а так то нам всегда тое як видим, если кому яковый висвідчимо респект, нічим иншим на потом, але единими клопотами и турбациею нагорожається, чого ради пишно наминаем, абыс оставивши и занехавши тую свою непотребную дерзость, непременно так помянутое сіно все возвратил, яко им збоже собою гвалтовне забраное, казал воспят подданым обители стой всеконечне поворочати, и впред того степу и пахатных полюв ярославских около Чорного кургана як виже намінено будучих, а до того села Ярославки маетности манастырской належных, жадною мірою не интересовался. Поневаж уже той степ и поля, яко з многих свідетелств на писмах изображенных порозумілісмо границею еще за антцессора нашого до села Ярославки отведени и отмежованы, на якие мы тепер в потвержене и універсал наш казалисмо выдати предлагаем.

В. мсти ласкавый Иван Скоропадский, гетман Войска его црско-го пресвітлого велич[ества] запор[озкий]. 3 Глухова септевр[ия] 2 року 1716 дня».

Взглядом сего интересу доносил нам пн писар войсковой енералный, еще попервом в. мстином наперед сего листовном предложено, же якобы в. мсть тых тилко кгрунтов держишся, якие до Озеран належат, леч тепер увідомилисмося з жалобливого донесеня его млсти отца игумена, что в мсть оружеино и кгвалтовне набігши пашню и сіно позабирав, и аж по Чорный курган поки до села их Ярославки определено, поля заихав, теди неслушне так діеться, поневаж треба было первеи людми розискати, а не так кгвалтом чужое заездить од чого вперед вмст хоти унятися.

(НБУ. – ІР. – №. – Арк. 396 – 396 зв. – Копія середини XVIII ст. Тексту передує заголовок зроблений півуставом: «Надпис того ж гетманского листу: «Моему ласкавому пну Василию Танскому, знатному товаришеви войсковому подати». Перед останнім абзацем назначено: «Цедула гетманская до того ж пна Василя Танского»).

№8

1716, вересня 14 (3). – Глухів. –

Універсал-наказ гетьмана Івана Скоропадського.

«Его црско-го пресвітлого влчства Войска Запорожского гетман Иоанн Скоропадский.

Пану полковникови киевскому его полковою старшиною, особливе пном сотникам бобровицкому и басанскому з их урядами и всім кому о том відати будет належало сим нашим ознаимуем універсалом, иж превелебный в Бгу его млст оц Лаврентий Кгорка, игумен монастыра Сто Михайловского видубицкого киевского з братиею, жалобне доносил нам, что пн Василь Танский, знатный

товариш військовий, втрутившись самоволне в одмежований преділ степу сінокісного, и пахатних, около Чорного кургана, полюв, до села Ярославки маетности их обители видубицкой, не тилко сам квалтовне наехавши, на тих же полях килкадесят коп збожя забрал, але еще и сотникови бобровицкому через свого озеранского старосту позволил половину того степу одвести, и сіно также веліл забрати, якие поля и степ, же здавна еще за антецессора нашего и за нашои уже власти гетманской до помянутого села Ярославки належали и тамошние жители спокойне по сеи час о них уживали, были нам презентовани от его превелебности отца игумена и свідителства од староствующих там прежде на писмах изображение, а именно лист Василия Потулицкого, сотниковавашего в Гоголеві, виражаючи в себі границу тих пахатних полюв и степу, чрез него ж з повеления антецессора нашего учиненню до преречоной Ярославки, и з единой сторни по Чернии курган, а з другой по шлях Басанский, з третьей зас по дорожку з Бобровиц до Ярославки лежачей отведенную. Такъже и други лист Богдановского, нинішнего дозорци нашего евминского, тую ж власне границу подтврждаючий, особливе и покойного Томари, полковника переяславского, до сотника басанского з тим запріщенням, писаний лист, жебы сотні его обыватели до помененного степу и полюв жадного не міли интересу и просил у нас на той кгрунт для твердшого и спокойнішого в далшии час владіния подтврждателного універсалу. Теди мы, гетман, принявши его превелебности отца игумена слушное прошение, яко помянутому пну Танскому самоволний таковии поступок зганили, и особним нашим листом приказали ему забранное збоже и сіно до обители возвратити, и впред до преречоного кгрунту жадного иміти вступу запретили. Так сим нашим універсалом оный, як ся міет в своем ограниченю, в зуполное обители стой стврждаючи владіние, грозно упоминаем, абы ніхто жадною мірою до того кгрунту, з границею, як вишей зображено. до Ярославки отведенного, особливе обыватели сотень Бобровицкой и Басанской, так же и сами помянутая старшина пн полковник и сотники, втручатися не дерзали. Особливе тут же приказуем, абы подсосідки козацкие в маетностех монастырских мешкаючи, иміли свое прислушание до обители стой, а подданным монастырским в прилучаючихся также квалтовних и гсдрственних и войскових нуждах в вистатченю подвод, кормленю драгун, и выдачи на компанію місячного без отречения чиним помощ.

Где того накріпко варуем, абы козаки там же в маетностех живучие, жадного такового, хто бы з власних подданных монастыр-

ских ухилияючися од посполитой тяглости, похотіл в козацтво тиснутися, отнюд приимати не важилися, реиментарско и по-вторе повагою сего нашего універсалу упоминаем. Дан в Глухові септевр[ия] року 1716.

Звыш менованный гетман рукою власною».

(НБУ. – IP. – №. – Арк. 397 – 398. – Копія середини XVIII ст. Тексту передує заголовок зроблений півуставом: «Универсал гетманский на поля и степ ярославские до самого дворца определены з границею по Чорный курган по шлях Басанский и по дорожку з Бобровици до Ярославки лежащую и на подсосудки козацкие и на всі мужики монастырские, абы их в козаки не примано». Фрагмент тексту документа підкреслено копійстом. Наприкінці документу намальовано коло, в середині якого написано «Місце печати рейментарской», а також запис: «С подлиног[о] сводил иеромонах Иларион»).

№9

1716, вересня 13(2). – Лист генерального писаря Війська Запорозького Семена Савича до Лаврентія Горки, ігумена Свято-Михайлівського Видубицького монастиря.

«В Бгу превелебный мсці отче игумен мнстира Видубицкого киевского.

Мои велце мсцівый гспдине отче и благодетелю.

Листовне од вшой превелебности выражение обыды от мл. пна Василия Танского завладініем степу и полюв пахатних ярославских творити начинаючися, ясне велможный его млст пн. гетман, так з листа до своей панской особы писаного, вычитавши, яко и з моего донесеня зрозумівши (хочай вправді и недавно перед сим он, пн. Танский, через оказию до мене писал, обявляючи, будто он чужих кгрунтов не чепает, тилко тих, якие ему з селом Озеранами належные до его наданы держитя), а барзіи разсмотрівши з писем, же степ и поля пахатние од села Ярославки по Чорный курган и по певние дві дороги здавна до того села Ярославки належат, повеліл выдати на потвержение оных свои реиментарский універсал, котории я, справивши, до вшой превелебности посилаю, в яком и о подсосудках того ж села Ярославки изображено обширный указ, то ест, жебы оны в подданическом послушании наидовалися и всякие тяглости одбували и жебы також жители тамошныи в государственных и войскових ділах, яко то в выстатченю провианту, в даваню коней в подводи и в уищеню належных од себе на компаніцов грошей чинили вспоможение; на протчие зас вшой превелебности требования, и в том же листі специфікованние интереса з отвітом моим, для чого оние не собулися не розшираючися, слагаюся на респонс его панской велможности до вшой превелебности посилаючийся.

При том богоугодним вшой превелебности млтвом и неотмінной приязни и ласце полежаю мя пребывая.

Превелебности вшой всего добра зичливий пртел и поволный до услуг его црского прсвітлого влчества Войска Запорожского писар енералный Семен Савич. З Глухова септевр[ия] 2 року 1716».

(НБУ. – ІР. – № . – Арк. 396 – 396 зв. – Копія середини XVIII ст. Тексту передує заголовок зроблений півуставом: «Лист его млсти писара енералного до отца Лаврентия Горки игумена видубицкого писаныи о степу и полях Ярославских по Черный курган и по дві дороги и о підсудіках козацьких». Адреса на звороті: «Превелебному в Бгу его млсти отцу Лаврентію»).

протоіерей Юрій МИЦИК

Опис Свято-Духівського монастиря у Вільні середини XVIII ст.

Під час роботи в Інституті рукописів Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського у Києві нашу увагу привернув невеликий рукопис середини XVIII ст. (9 арк.). Він був написаний одним почерком, чітким, але досить химерним, і його зміст можна умовно розділити на дві частини. У першій частині містився «Опис» Свято-Духівського монастиря у Вільно, відремонтованого після пожежі 1749 р. в часи ігуменства Сильвестра Добрини, у другій – запис прибутків і розходів цього ж монастиря у 1749 – 1752 рр.

Сильвестр Добрини (1712 – 1767) є досить відомою постаттю в церковному житті XVIII ст. Він народився в Гадячі в сім'ї священика, був вихованцем Києво-Могилянської Академії (навчався в ній разом з Г. Кониським, Т. Александровичем, І. Лятошевичем), її викладачем риторики і проповідником. Під час навчання в Академії він прийняв чернечий постриг в Києво-Печерській лаврі. З 1744 р. – ігумен Петропавлівського монастиря Києві, з 1748 р. – ігумен Кирилівського монастиря у Києві, у 1751 – 1760 рр. – ігумен Святодухівського монастиря у Вільні, у 1760 – 1767 рр. – архімандрит Петропавлівського монастиря в Глухові (1). Будучи ігуменом Свято-Духівського монастиря у Вільні, вів боротьбу проти дискримінації православної Церкви у католицькій Речі Посполитій, зайвим свідченням чого є знайдений нами документ – лист Силь-